

Rein Zupping – arst, õpetaja ja teadlane

Ain-Elmar Kaasik – Eesti Teaduste Akadeemia

Rein Zupping sündis 30. detsembril 1935. a Tartus. 1954. a lõpetas ta Tartu 1. Keskkooli (Hugo Treffneri Gümnaasiumi) ja astus samal sügisel Tartu Ülikooli arstiteaduskonda, mille lõpetas 1960. a. Juba koolipoisina ilmnisid Rein Zuppingu silmapaistvad sportlikud eeldused. Ta oli väle sprinter, hüppas hästi kaugust ning mängis korv- ja võrkpalli. Eriti meeldis talle aga vasaraheide ning juba kooliajal hakkas ta seda ala Valter Kalami juhendamisel harjutama. Loodus oli talle andnud hea kasvu ja arenenud kehaehituse, kuid samas ei olnud ta mingi "massiivne" heitjatüüp – pigem küll laiaõlaline, kuid parasjagu sale ja sihvakas. Ilmselt oli tal suurepärase koordineerimise ja võime koondada oma jõud plahvatuslikuks ponnistuseks. Seetõttu saavutas ta peatselt silmapaistvaid tulemusi, võites tolleaegses suurriigis medaleid juba noorteklassis ning hiljem ka kõrgkoolide ja ametiühingute meistri-võistlustel. Kuigi arstiteaduskonnas õppimine ei jätnud treeninguteks just palju aega, pikenesid ta vasarakaared pidevalt ning 24.09.1957. a heitis ta Vilniuses 59.01, saades nii oma nimele 1954. a-st Valentin Sepa nimel olnud Eesti rekordi. Selle ületas 24.05.1959. a Mart Orn – seega oli Rein Zupping rekordimees täpselt 20 kuud ehk pisut üle 600 päeva. Kuigi see tulemus andis talle 1957. a edetabelis esikoha ning parim edetabelikoht kuulus talle ka 1958. a (58.93), ei õnnestunud tal siiski tulla Eesti meistriks. Oma tippvormi aastatel (1957 ja 1958) tuli tal meistrivõistluste esikoht loovutada Mart Ornil, kuid talle kuulus neil aastatel hõbemedal, vastavalt Helmuth Burmeisteri ja Madis Ainsoo ees. Eesti koondises võistles Rein Zupping kokku 11 korral.

Kuigi omas ajas silmapaistev sportlane, jättis Rein Zupping endast püsivama jälje siiski arstina ja akadeemilise persoonina. Vaatamata õpingute ja spordi seostamisele jätkus tal arstiteaduskonna

viimastel kursustel aega ja energiat ka osalemiseks Üliõpilaste Teaduslikus Ühingus, mis oli neil aastatel hea võimalus tutvuda teadusliku töö põhimõtetega ja alustada voluntäärina spetsialiseerumist tulevasele arstierialale. Polnud ju toona veel mingit formaalset diplomijärgset spetsialiseerumist ning noored arstid asusid valitud erialal tööle kohe pärast kuueaastase studiumi lõpetamist. Rein Zupping valis neuroloogia, ning nii nagu spordis, jõudis ta kiiresti oma eriala tippu, püüdes seal oma kõigile ootamatu surmani 13.10.2001. a.

Lõpetanud 1960. a kevadel ülikooli, asus ta neuroloogina tööle tolleaegses Rakvere Rajoonihaiglas. Tundes huvi teadustöö vastu, astus Rein Zupping 1962. a sügisel aspirantuuri TRÜ neuroloogia ja neurokirurgia kateedri juures, kus tema juhendajaks sai dotsent (hilisem professor) Ernst Raudam. 1965. aastal kaitses ta igati tähtajaliselt oma väitekirja "Kopsude ventilatsioon ja gaasivahetus insuldi akuutses staadiumis" ning talle anti meditsiini-

kandidaadi teaduslik kraad. Seejärel töötas ta aastatel 1965–1969 Tartu Kliinilise Haigla (Maarjamõisa kliiniku) neurokirurgiaosakonna ordinaatorina. Temast ei saanud neurokirurgi, vaid tiptasemel neuroloog, kuid neil aastatel omandas ta kogemusi ka neurokirurgiliste haiguste diagnoosimisel ja ravis, sealhulgas operatsioonimeetodite osas, mis oli oluliseks eelduseks tema hilisemas tegevuses suurte ja vastutusrikaste “meeskondade” juhtimisel Tallinna raviasutustes. 1969. a töid huvi ja suurepäraseid eeldused teadustööks ta ülikooli akadeemilisse koosseisu ja temast sai TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi vanemteadur ning arstiteaduskonna õppejõud neuroloogia alal. Tema andekus ja töökus olid eelduseks ta doktoriväitekirja “Peaaju gaasivahetus insuldi, ajukasvajate ja ajutrauma korral” valmimisele ning edukale kaitsmisele 1970. aastal. Seega sai ta meditsiinidoktori teadusliku kraadi 35aastaselt – tolle aja kohta ebatavaliselt noorelt. Aastail 1971–1976 juhatas ta Meditsiini Kesklaboratooriumis enda osavõtul rajatud ajuvereringehaiguste sektorit. Sel perioodil ja ka hiljem täiendas ta oma teaduslikku kogemust ja kliinilisi oskusi Venemaal, USAs, Soomes ja Rootsis. Eriti märkimisväärsed olid tema kaks pikemaajalist lähetust USAsse, kus ta külastas Texase Meditsiinikeskust Houstonis ja töötas koos peaaju vereringe ja ainevahetuse maailmakuulsu uurija professor John Stirling Meyeriga. USAs täiendas ta end ka Mayo Kliinikus Rochesteris, USA Riikliku Tervishoiuinstituudi neuroloogiakliinikus Bethesdas ja Georgetowni Ülikoolis Washingtonis. 1975. a valiti ta Tartus professori ametikohale ning peatselt sai ta ka vastava kutsetunnistuse NSVL Kõrgemast Atestatsioonikomisjonist. 1976. a siirdus professor Rein Zupping Tallinna ja asus tööle toleaeegses ENSV Tervishoiu Ministeeriumi IV Valitsuse Vabariiklikus Haiglas (praegu Magdaleena Haigla) neuroloogiaosakonna juhatajana ja peaarsti asetäitjana ravi alal. Sealt kutsuti ta 1988. aastal Tallinna Mustamäe Haigla konsultantneuroloogiks ning haigla erialateenistuste reorganiseerimisel sai temast 1996. aastal selle Tallinna suurhaigla närvikliiniku juhataja, kes koordineeris niihästi neuroloogia- kui ka neurokirurgia-

osakondade tööd. Lisaks sellele töötas ta oma elu viimased aastad haigla ravijuhina, vastutades kogu selle suure ravikompleksi töö eest. Siirdumine Tallinna ei katkestanud professor Zuppingu sidet Tartu Ülikooli närvikliinikuga. Aastate vältel jätkas ta osalise koormusega õppetööd ülikoolis – tema pikaajaliseks ülesandeks oli neuroloogia aluste õpetamine tulevastele stomatoloogidele, samuti osales ta arstide täienduskursuste raames korraldatud loengutel lektorina ja korraldas ise mitmeid arstide hulgas väga populaarseid täienduskursusi Tallinnas.

Professor Rein Zupping oli viljakas teadlane, kes avaldas üle 120 publikatsiooni peaaju vereringe ja ainevahetuse häirete, valuga seonduvate küsimuste ja teistegi meditsiinile oluliste probleemide kohta. Tema 1972. a USAs ilmuvas rahvusvahelises neurokirurgiaajakirjas *Journal of Neurosurgery* avaldatud artikkelit peaaju kasvajatega haigete aju-ainevahetusmuutuste kohta on erialases kirjanduses sedavõrd palju tsiteeritud, et seda võib pidada klassikaliseks tööks. Samal aastal sai ta Tartu kliiniku tööühma liikmena ka Eesti riikliku teaduspreemia. Professor Zuppingu huvid olid laialdased ja ta eruditsioon meditsiinis väljus oluliselt ta eriala raamidest. Esimesed tööaastad Rakveres andsid talle märkimisväärse üldarstliku kogemuse ja hilisem töö Tallinna kahe suurhaigla ravijuhina koos suurepärase analüüsi- ja üldistusvõimega tegid temast väga laialdase eruditsiooniga arsti, mis on kahjuks tänapäeva kohati ülespetsialiseeritud arstiabis järjest haruldasem. Tundes sügavat huvi meditsiini üldküsimuste vastu, käsitles ta arstidele mõeldud kirjutistes patsientide individuaalsuse ja iseärasustega seonduvaid asjaolusid, meditsiiniliste vigade tekkimise põhjuseid ja nende vältimise võimalusi ning arstiabi ratsionaalsete võtete rakendamist. Kuigi kutsetöö ei jätnud selleks piisavalt aega, ilmus tema sulest ka mitmeid laiemale lugejaskonnale mõeldud kirjutisi, mille eesmärgiks oli nõustada lugejaid mitmesuguste tervisehäirete, nt valu suhtes ja kirjeldada arstikunsti ajaloo seotud huvitavaid aspekte.

Rein Zupping oli kahtlemata karismaatiline isik, kellel oli sünnipärane oskus leida kontakti väga

erinevate inimestega. Kuigi tema patsientide hulka kuulus erinevatel perioodidel väga mõjukaid isikuid, ei lasknud ta kunagi domineerida nende egi, vaid edastas neile alati teaduslikult põhjendatud nõuandeid ja soovitusi. Tundes ise piisavalt ka nn alternatiivmeditsiini võtteid ja võimalusi, oskas ta ka keerukatel juhtudel oma teaduslikku seisukohta lihtsalt ja veenvalt põhjendada. Ta suhtlusring oli lai ja seda mitte üksnes elukutsest lähtuvalt. Silmapaistev isiklik sarm aitas tal jõuda ühisele arvamusele väga erinevate inimestega ja paljudes olukordades kujunes temast nagu iseenesest liider, ilma et ta ise oleks selle poole püüelnud. Ta ei eitanud maiseid hüvesid ja naudinguid, kuid siiski kuulus ta inimeste hulka, kelle puhul on alati olulisem muu: loovus, erudeeritus, mõtlemisvõime, lahkus, abivalmidus ja elutarkus, need väärtuste väärtused.

Professor Rein Zupping oli aastaid Ludvig Puusepa nimelise Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi president ning osales aktiivselt Balti

Neuroloogia Föderatsiooni loomisel ja oli ka selle esimene president. Tema algatusel loodi paljude erialade arste ühendav Eesti Valu Selts, millel tänu Rein Zuppingu sidemetele ja autoriteedile tekkisid kohe kontaktid vastavate rahvusvaheliste organisatsioonidega. 1973. a valis Skandinaavia Neurokirurgide Ühing ta oma välisliikmeks.

Oma elu lõpuni säilitas professor Rein Zupping aktiivse eluhoiaku. Varakevadest hilissügiseni elas ta enda osalusel ehitatud suvilas Rannamõisas. Koos Eesti silmapaistvast akušöör-günekoloogist abikaasa Eva-Kaisaga kasvasid nad üles pojad Toomase ja Steni, kes mõlemad tegutsevad aktiivselt ettevõtluses.

Rein oli mu parimaid sõpru. Lisaks ühistele arusaamadele professionaalses vallas ühendas meid mõttekaaslus elu olulisemates küsimustes. Kahjuks lõppes 13. oktoobril 2001 ootamatult viljaka ja väsimatu töömehe elutee.

ain-elmar.kaasik@akadeemia.ee